

Inleiding

Deze CIROC-nieuwsbrief verschijnt aan de vooravond van het CIROC-seminar over Chinezen en Chinese georganiseerde misdaad. Daarom bevat deze nieuwsbrief vier bijdragen van sprekers die tijdens deze studiedag optreden. In de eerste bijdrage gaat Frank Pieke (Oxford University) in op wereldwijde migratieprocessen van Chinezen. Hij beantwoordt de prikkelende vraag waarom er overal Chinezen zijn en waarom overheidsbeleid daar weinig sturing aan kan geven. In de tweede bijdrage gaan Dirk Korf en Jaap Knotter (Universiteit van Amsterdam) in op de belangrijkste bevindingen van hun onderzoek naar illegaliteit en uitbuiting onder Chinezen in Nederland. Hun boek 'Slangenkoppen en tijgerjagers' zal binnenkort verschijnen. De drie hierop volgende bijdragen behandelen de link met georganiseerde criminaliteit. Melvin Soudijn (KLPD) beschrijft twee mogelijke valkuilen bij een te etnisch gekleurde blik op Chinese criminele activiteiten, of het nu gaat om mensensmokkel of de handel in precursoren ten behoeve van synthetische drugs. Chinezen zijn immers ook net mensen, werken niet altijd samen in Triadevorm en doen ook zaken met niet-Chinezen. Een etnische tunnelvisie moet dan ook worden voorkomen, aldus de auteur. Precursoren, noodzakelijk voor de productie van synthetische drugs, staan ook centraal in de bijdrage van Sander Huisman (KLPD). Hij bespreekt de belangrijkste bevindingen van een uniek opsporingsonderzoek naar Chinese precursorensmokkel. Hij benadrukt onder meer de rol van culturele waarden, maar ook de deels tegenstrijdige uitkomsten met betrekking tot de aansturing: naast het marktmechanisme blijkt er ook een belangrijke sturende rol te zijn van enkele centrale spelers die mogelijk verbonden zijn aan Triades. Barbara Celis (project Mahjong, Federale Gerechtelijke Politie) gaat in op de aantrekkingskracht van kansspelen op Chinezen en hoe kansspelen op uiteenlopende wijze met georganiseerde misdaad verbonden kunnen zijn. De laatste bijdrage van Jan Lont bevat een terugblik op het succesvolle CIROC-seminar in december 2008 over malafide activiteiten in de vastgoedsector. Ten slotte vindt u ook enkele literatuursignaleringen, toegespitst op het thema 'Chinezen en Chinese georganiseerde misdaad', en de data van de komende CIROC-seminars.

Edward Kleemans

Analyse

Waarom er overal Chinezen zijn en waarom wij daar weinig aan kunnen doen

Prof. Dr. Frank N. Pieke (University of Oxford)

Chinese internationale migratie is volledig veranderd sinds het eind van de jaren zeventig. Met het begin van de hervormingen heeft een aantal van de oude overzeese Chinese gebieden in China gebruik kunnen maken van hun gevestigde banden in het buitenland en zijn veranderd in gecommercialiseerde migratieconfiguraties die zich over de hele wereld uitstrekken. In dergelijke gebieden is emigratie bijna volledig universeel geworden; alleen de heel rijke, de heel arme, de heel jonge en de heel oude inwoners zijn nog achtergebleven. Sinds het begin van de jaren negentig is er nog een verandering opgetreden. In China's stedelijke gebieden is

Inhoudsopgave

- ◆ Inleiding
- ◆ Analyse
 - Waarom er overal Chinezen zijn en waarom wij daar weinig aan kunnen doen
 - Illegaliteit en uitbuiting onder Chinezen in Nederland
 - Chinezen en georganiseerde criminaliteit
 - De handel en wandel van Hongkong-Chinese misdaadondernemers
 - Chinese georganiseerde criminaliteit en kansspelen
- ◆ Onderzoek in het binnen- en buitenland
 - Malafide activiteiten in de vastgoedsector: een terugblik
- ◆ Signaleringen
- ◆ Symposium
 - Toezicht door private partijen
- ◆ CIROC-studiedagen

emigratie in toenemende mate een normaal pad geworden voor sociale mobiliteit. Hierin verschillen de steden in China van de traditionele overzeese gebieden op het platteland. Emigratie in de steden is een weloverwogen beslissing, een onderdeel van strategieën waarin onderwijs, beroepskeuze, ondernemerschap en interne mobiliteit in China zelf allemaal meespelen. Met andere woorden, deze nieuwe migratiestromen dienen begrepen te worden als onderdeel van nieuwe mobiliteitspatronen die een gevolg zijn van de fundamentele veranderingen in de Chinese maatschappij, in plaats van als een onderdeel van een migratiecultuur zoals in overzeese Chinese gebieden.

Instroom van Chinezen

Als gevolg van deze veranderingen arriveert een toenemend aantal Chinezen met een stedelijke achtergrond in Engeland en andere ontwikkelde landen in Europa, Noord-Amerika, Azië en Oceanië. In Engeland komt deze nieuwe groep Chinezen voornamelijk uit het noordoosten van China. Bijna alle noordoostelijke Chinese immigranten komen het land legaal binnen, hoewel zij in de meeste gevallen na de vervaldatum van hun visum achterblijven en deel gaan uitmaken van de veel grotere groep illegale Chinezen, inclusief bijvoorbeeld de Fujianezen die oorspronkelijk het land binnengesmokkeld waren. In 2006, toen ik veldonderzoek naar de nieuwe illegale Chinezen in Engeland uitvoerde, kwamen de meeste noordoostelijke Chinezen binnen op een zakenvisum, verkregen van daarin gespecialiseerde emigratieagentschappen in China. De prijs voor die visa verschilde aanzienlijk (tussen €2.000 en €11.000), maar was in alle gevallen aanzienlijk goedkoper dan de smokkelprijs van €25-30.000 die Chinezen in Fujian moesten betalen.

Illegale arbeid en werkgelegenheid

De instroom van nieuwe illegalen heeft geleidelijk het Chinese werkgelegenheidspatroon in Engeland veranderd. De Chinese restaurant- en etnische sector is nog steeds goed voor de meeste werkgelegenheid, maar illegale Chinezen, zowel uit het noordoosten als Fujian, zijn uitermate ondernemend geworden in het aanboren van andere mogelijkheden, zoals

de landbouw, visserij, de voedings- en verpakingsindustrie, naaiateliers, assemblage, reparaties, de bouw, prostitutie en straatverkoop. In tegenstelling tot het verleden spelen Chinese en Britse agenturen en ronselaars ('gangmasters') een belangrijke rol in het vinden van een baan en vaak ook in het regelen van de bijbehorende werkvergunning. Hoewel het Chinese werknemers in principe volledig vrij staat een bepaalde ronselaar te verlaten, dienen zij elke keer dat zij zich inschrijven bij een andere agent natuurlijk weer ongeveer £100 inschrijfgeld te betalen. Deze situatie is hetzelfde als bij Chinese mensensmokkel: migranten nemen vrijwillig een smokkelaar in de hand die hun vervolgens voor een bepaalde prijs een bepaalde dienst verleent. Zelfs migranten die in de schuld staan bij een smokkelaar worden slechts (hardhandig) herinnerd aan hun verplichting hun schulden af te betalen zonder dat ze verplicht zijn voor die smokkelaar te werken. Voor veel illegale Chinezen zijn smokkelaars en ronselaars in wezen minder gevaarlijk dan afpersing en mishandeling door lokale jeugdbendes, voor wie Chinezen, vooral als ze in een ploeg werken, een gemakkelijk doelwit vormen.

Ontwikkelingen

Werk buiten de traditionele restaurantsector maakt Chinezen geleidelijk meer een onderdeel van de Britse maatschappij, zij het aan de marge. Hoewel veel Chinezen op een gegeven moment voor kortere of langere tijd weer terugkeren naar de restaurantsector, vindt een groot aantal anderen op een gegeven moment beter werk met minder genadeloze uitbuiting en onzekerheid dan Chinese restaurants of arbeid in Chinese ploegen in de landbouw, assemblage of kledingfabricage, hoewel zulk werk niet noodzakelijk ook minder illegaal of gevaarlijk is. Veel mannen vinden bijvoorbeeld werk in de bouw waar zij ten minste het dubbele (ongeveer £250-£300 per week) kunnen verdienen als in een restaurant. Vrouwen zijn meer dan mannen gebonden aan de restaurantsector, maar velen werken tegenwoordig in de seksindustrie als prostituees in Chinese of Britse bordelen. Steeds meer Chinezen, die niet langer voor ronselaars of restauranthouders kunnen of willen werken, zoeken hun heil in de straatverkoop, vooral van gesmokkelde of illegaal gekopieerde DVDs, waarmee ze op een goede dag ten minste £50 kunnen verdienen.

Chinese immigratie en overheidsbeleid

De toename en diversificatie van Chinese immigratie heeft geleid tot fundamentele veranderingen in de Chinese werkgelegenheid in Engeland, waar het overheidsbeleid niet mee in overeenstemming is. Dit beleid slaagt er daarom niet te doen wat het zegt, namelijk het mogelijk maken en reguleren van een ordelijke immigratie. In plaats daarvan heeft het beleid van 'managed migration' een mythisch landschap gecreëerd waarin immigratie wordt geportretteerd als een externe factor waar Engeland zelf niets mee te maken heeft en dat gereguleerd zou kunnen worden zonder dat de immigranten zelf daar enige invloed op zouden hebben. In werkelijkheid maakt Engeland - evenals andere Europese landen - integraal deel uit van een mondiale arbeidsmarkt. Dit en de neoliberale deregulering van de lokale arbeidsmarkt, begonnen onder Thatcher en voorgezet onder Blair, betekent dat Engeland nu een economische structuur heeft die een zelfstandige vraag voor ongeschoolde en geschoolde arbeid genereert die niets te maken heeft met politiek handige uitspraken over wat Engeland wel en niet nodig zou hebben. De uitkomst van deze politiek is dat de immigratiebeperkingen op ongeschoolde arbeid die zij voorschrijft er voor zorgen dat de wel degelijk bestaande vraag naar dergelijke arbeid alleen vervuld kan worden door illegale immigranten. Illegale immigratiestromen en negentiende-eeuwse arbeidsomstandigheden en werkgelegenheid in de nieuwe informele sectoren van de Britse economie blijven daarmee paradoxaal genoeg goeddeels buiten bereik van de overheid.

Illegaliteit en uitbuiting onder Chinezen in Nederland

Prof. dr. Dirk J. Korf en Drs. Jaap Knotter (Universiteit van Amsterdam)

De afgelopen jaren hebben we onderzoek gedaan naar Chinezen in Nederland. De bevindingen verschijnen binnenkort in het boek 'Slangenkoppen en tijgerjagers'. Hieronder geven we een korte schets van enkele van de onderzochte thema's.

Legaal en illegaal

Na de Tweede Wereldoorlog is het aantal Chinezen in Nederland sterk gegroeid. En met deze groei is de verscheidenheid ook toegenomen. Tegenwoordig wonen er officieel ruim 65.000 Chinezen. Dat zijn alleen personen die zelf in de Volksrepubliek China, Hong Kong of Taiwan zijn geboren en hun kinderen. Maar de kleinkinderen en achterkleinkinderen van in Nederland geboren Chinezen zijn hier niet in meegerekend noch de etnisch Chinezen uit ander landen en hun nazaten. En ook illegale Chinezen zijn hierin niet verdisconteerd; hun aantal is niet bekend, maar het zijn er zeker vele duizenden. Al met al wonen er in Nederland minstens 100.000 mensen met een (etnisch) Chinese achtergrond. Zij wonen verspreid over het hele land, in elke provincie en in vrijwel elke gemeente, maar met relatief grote concentraties in de Randstad. Met naar schatting elk ongeveer 10% van alle Chinezen in Nederland zijn Rotterdam en Amsterdam de absolute koplopers.

In de migratiestroom vanuit China heeft zich een belangrijke verschuiving voorgedaan. Kwamen migranten oorspronkelijk vooral uit Hong Kong, Singapore en Taiwan, de laatste jaren zijn het in toenemende mate 'China-Chinezen' van het vasteland van China, zoals de provincies Zhejiang en Fujian.

Hoewel er in Nederland steeds meer van oorsprong Chinezen zijn die weinig meer met China van doen hebben, is het toch vooral dankzij legale Chinezen dat illegale Chinezen hier (tijdelijk) werk en onderdak vinden. Er is dan ook geen strikte scheiding tussen legale en illegale Chinezen.

Valse papieren en handel in documenten

Onder (illegale) Chinezen is er een levendige handel in officiële en vervalste documenten. Voor vergunningen, paspoorten e.d. wordt grof geld betaald. Sommigen weten in China en/of later in Europa officiële papieren te bemachtigen. Hetzij door het kopen van papieren door middel van corrupte ambtenaren, een slangenkop of een criminele organisatie, hetzij door het verkrijgen van een werkvergunning of een verblijfvergunning op basis van gezinshereniging, asiel of studie. De mogelijkheid van een (schijn)-huwelijk houden Chinezen meestal af. Als zij al willen trouwen, dan toch bij voorkeur met iemand uit hun eigen groep (vaak is dat tevens de streek waar zij oorspronkelijk vandaan komen). Een dergelijk huwelijk levert geen verbetering van hun illegale positie op, want de gewenste partner is eveneens illegaal. Veel illegale Chinezen zien het gebruik van valse documenten en valse namen als de beste manier om je in Nederland - of breder: door de Europese Unie - te verplaatsen. Het is relatief eenvoudig om op een paspoort van een andere Chinees te reizen. De 'buitenlanders', zoals niet-Chinezen steevast worden genoemd, zien het verschil toch niet, zo is de breed gedeelde opvatting. Indien je toch gepakt wordt, dan is dat geen onoverkomelijk probleem. De politie houdt je een tijdje vast, maar daarna word je weer vrijgelaten. De kans om teruggestuurd te worden naar China is klein en je kunt je in Nederland lange tijd onzichtbaar houden in het illegale circuit (dat zich ook uitstrekt buiten de landsgrenzen).

Uitbuiting

Door een westerse bril bekeken worden veel illegale Chinezen uitgebuit. Zeker geldt dat voor de hoge prijs die zij voor de reis moeten betalen aan mensensmokkelaars, maar ook voor hoe zij tegen teveel geld worden gehuisvest en voor hoe zij tegen geringe betaling lange werkweken moeten maken, zonder een beroep te kunnen doen op sociale voorzieningen. Toch klagen ze niet snel en termen als uitbuiting en misbruik zullen ze

niet gauw zelf gebruiken. Ze weten dat zij weinig verdienen, maar berusten in hun lot. Vaak is hun inkomen hier vele malen hoger dan in China. En de gedachte dat het in de toekomst alleen maar beter kan worden, houdt hen op de been. Daarnaast zorgen de lange werkweken ervoor dat ze weinig geld kunnen uitgeven en toch nog kunnen sparen. Hierdoor zijn ze in staat om gespaard geld naar familie en vrienden in China te sturen, waardoor ook zij kunnen profiteren van het hier verdiende geld. Uitbuiting in combinatie met mensensmokkel of mensenhandel wordt vaak in verband gebracht met gedwongen prostitutie. Dit lijkt geen omvangrijk Chinees verschijnsel, maar het komt zeker voor in Nederland. Tegelijkertijd zijn er in de 'beautybranche' (massagesalons e.d.) ook vrouwen die tegen de wil van hun werkgever betaalde seks hebben met klanten.

Een lastig dilemma

De aanhoudende roep om illegalen uit Nederland te weren stelt de politie voor een moeilijk dilemma. Ten eerste vergroten intensievere controles van personen en bedrijven het risico dat illegale Chinezen hun toevlucht zoeken in 'overlevingscriminaliteit'. Dit probleem geldt voor illegalen in het algemeen, maar vergeleken met de meeste andere groepen illegalen kunnen illegale Chinezen, ook wanneer zij dit zelf wensen, bijzonder moeilijk terugkeren naar hun land van herkomst. Dat komt doordat het uiterst lastig, zo niet onmogelijk is om medewerking te krijgen van de Chinese autoriteiten bij het verkrijgen van de identiteitsdocumenten die noodzakelijk zijn voor repatriëring. Na arrestatie en eventuele detentie kunnen zij niet naar China uitgezonden worden. Dit is een politiek-diplomatiek probleem dat de politie niet kan oplossen. In het verlengde hiervan – ten tweede – vormen illegalen een gemakkelijke prooi voor de zware en georganiseerde misdaad. Het risico dat dit gebeurt wordt versterkt doordat zij, zoals gezegd, niet teruggestuurd kunnen worden naar China en in Nederland geen legale middelen van bestaan hebben. Ten derde staan toegenomen controles op gespannen voet met het opbouwen en onderhouden van vertrouwen, terwijl dit juist een cruciale sleutel vormt voor het versterken van de informatiepositie van de politie binnen de behoorlijk gesloten Chinese gemeenschap.

Als tegenargument zou kunnen gelden dat van meer controle een afschrikwekkende werking uitgaat en dat hierdoor de toestroom van illegale Chinezen naar Nederland vermindert. Verschillende redenen maken een dergelijke ontwikkeling niet echt aannemelijk. De economische vooruitgang in en samenwerking met China gaat gepaard met sterk stijgend personen- en goederenverkeer naar Nederland. Onbedoeld brengt dit ook meer mogelijkheden met zich mee om zich illegaal in Nederland te vestigen, door middel van mensensmokkel of door na een legale aankomst niet terug te keren. De voortgaande migratie binnen China verlaagt de drempel om aansluitend naar het buitenland te trekken, uit eigen keuze of als slachtoffer van mensensmokkelaars. Daarbij komt dat Nederland geen eiland is, maar één van de lidstaten van de Europese Unie. Eenmaal binnen de grenzen van de EU is het, ook voor illegale Chinezen, vrij gemakkelijk om naar (en uit) Nederland te reizen.

Chinezen en georganiseerde criminaliteit

Dr. Melvin Soudijn (KLPD)

Het februari-seminar van CIROC is gewijd aan Chinezen en Chinese georganiseerde misdaad. De onderwerpen lijken een doorsnee te zijn van wat er zich momenteel in het criminele Chinese milieu afspeelt: Triades, mensensmokkel, uitbuiting, gokken en de handel in precursoren voor de productie van XTC. Het thematisch bijeen brengen van zulke kennis is een goede zaak. Immers, er kunnen overlappingsen of aanvullingen naar voren komen waar in eerste instantie niet aan was gedacht. Toch schuilt er ook een gevaar in dergelijke bijeenkomsten. Maar al te vaak wordt de georganiseerde misdaad louter en alleen vanuit één bepaalde etniciteit beredeneerd. Ik wil daarbij op twee mogelijke valkuilen wijzen.

Vorm en organisatie

Ten eerste hebben bepaalde etniciteiten hun eigen connotaties gekregen met de vorm waarin criminaliteit plaatsvindt. Voor Chinezen zou dit de vorm van strak georganiseerde Triades zijn. Onderzoek van Sheldon Zhang en Chin Ko-lin heeft echter aangegeven dat Triades lang niet altijd met Chinese misdaad te maken hebben (Zhang & Chin 2002). Zo beargumenteerden zij dat in de Chinese mensensmokkel Triades zelfs niet eens voorkomen. Een belangrijke reden hiervoor is dat de te smokkelen personen uit het vasteland China komen, terwijl Triades gevestigd zijn in Hong Kong. Als gevolg hiervan kennen Triadeleden de lokale situatie onvoldoende om bijvoorbeeld te weten wie kredietwaardig is om voor smokkel in aanmerking te komen. Zij spreken ook niet de plaatselijke dialecten waardoor het moeilijker is een vertrouwensband op te bouwen. Bovendien kleeft aan Triadeleden een slechte reputatie, terwijl mensensmokkel het nu juist moet hebben van onderling vertrouwen: als ik met figuur X in zee ga, kom ik dan daadwerkelijk aan op de plaats van bestemming? Uit de interviews van Chin met mensensmokkelaars bleek dat juist gewone fabrieksarbeiders en huisvrouwen in deze business actief konden zijn, omdat zij konden rekruteren uit hun eigen sociale omgeving, de lokale connecties met overheidsinstanties hadden en niet als bedreigend overkwamen.

Etnische tunnelvisie

De tweede valkuil is dat de etnische focus ook etnische tunnelvisie in de hand werkt. De etnische homogeniteit wordt dan benadrukt, terwijl het in de opsporingspraktijk vaker voorkomt dat verschillende bevolkingsgroepen met elkaar samenwerken. Ook hier is het onderzoek van Zhang en Chin een goed voorbeeld van. Hun interviews met Chinese smokkelaars leiden tot de sociale constructie van een specifiek Chinees fenomeen. Maar iedere vorm van interactie met niet-Chinezen werd afgedaan als niet meer dan een samenloop van omstandigheden. Hierdoor werd echter het belang van niet-Chinezen onderbelicht. In bijvoorbeeld het bekendste geval van Chinese mensensmokkel, het Dover-drama (een mislukte smokkel poging naar Groot-Brittannië in 2001 waarbij 58 Chinezen door verstikking om het leven kwamen), werd het fysieke transport niet eens door Chinezen uitgevoerd. Dit bleek via bemiddeling van Turken uitbesteed aan Nederlanders.

Temporary business alliances?

Nu zou een kritische lezer misschien nog kunnen tegenwerpen dat de verschillende etniciteiten slechts kortstondig met elkaar samenwerkten en er geen sprake is van structurele samenwerking. Zhang en Chin spreken immers van *temporary business alliances*. Maar wat is 'tijdelijk' of 'structureel' eigenlijk? In diverse Nederlandse opsporingsonderzoeken bleek de Chinese mensensmokkelaar zijn/haar transporten keer op keer aan dezelfde Nederlanders uit te besteden. Ook in het onderzoek van Huisman (verderop in deze nieuwsbrief) is inter-etnische samenwerking schering en inslag. Sterker nog, het is nu net door de Chinese levering van precursoren (BMK, PMK) aan Nederlandse XTC-producenten, dat de laatsten hun pillen kunnen draaien. Door geografische toevalligheden blijkt China één van de weinige landen te zijn, waar deze grondstoffen in voldoende hoeveelheden gemaakt worden (slechts enkele Oostbloklanden zouden deze grondstoffen ook kunnen leveren, echter in kleinere hoeveelheden en van mindere kwaliteit). Ik durf dan ook de stelling aan dat zonder de intensieve samenwerking tussen Chinezen en Nederlanders, de XTC-productie in Nederland veel lager zou zijn.

Zhang, S., & Chin, K. L. (2002). Enter the Dragon: Inside Chinese Human Smuggling Organizations. *Criminology*, 40(4): 737-767.

De handel en wandel van Hongkong-Chinese misdaadondernemers

Drs. Sander Huisman (KLPD)

Nederland staat sinds het begin van de jaren negentig wereldwijd bekend als dé plek waar XTC-pillen geproduceerd worden. Om deze reden heeft de regering in 1997 de nota 'Samenspannen tegen XTC' opgesteld, waardoor er meer middelen konden worden ingezet bij de aanpak van deze drugscriminaliteit. Deze nota gaf ook een impuls aan een meer multidisciplinaire inzet: door de samenwerking te verbeteren tussen de diverse overheidsdiensten (behalve de politie bijvoorbeeld ook de FIOD-ECD en de douane) zou het probleem effectiever worden aangepakt. De leidende strategie werd vormgegeven door de synthetische-drugscriminaliteit te bezien vanuit een logistiek proces, waarin door betrokken misdaadondernemers diverse schakels 'genomen' moesten worden om het proces te kunnen afronden.

Essentiële schakels

De meest essentiële maar ook kwetsbare schakels bevinden zich aan het begin van het proces: het verkrijgen van precursoren, legale chemicaliën en hardware om de drugs te produceren. Het bleek waardevol om op deze drie schakels opsporingscapaciteit te investeren. De synthetische drugs die in Nederland gemaakt worden zijn met name XTC (MDMA) en amfetamine, waarvoor de precursoren respectievelijk PMK en BMK zijn. Vrijwel alle in Nederland in beslag genomen PMK is afkomstig uit China, terwijl de BMK naast China ook uit Rusland komt. De legale chemicaliën en de – aangepaste – hardware worden vooral in Nederland en andere EU-lidstaten verkregen. Uit diverse afgesloten opsporingsonderzoeken blijkt dat de handel in PMK vanuit China naar de afnemers in Nederland wordt gedomineerd door Hongkong-Chinezen, waarover de Nederlandse opsporingsdiensten eigenlijk betrekkelijk weinig inzicht hadden. Immers, het historische referentiekader omtrent personen met deze etnische achtergrond werd gevormd door de heroïnehandel vanuit Zuidwest-Azië. Dit beeld was sinds het midden van de jaren tachtig niet geactualiseerd. De algemene perceptie was destijds dat deze heroïnehandel strak geregisseerd was in Triade-structuren.

De introductie en de groei van de synthetische-drugsmarkt bracht nieuwe mogelijkheden voor Hongkong-Chinese misdaadondernemers. Zij gingen zich op een winstgevende niche richten: de handel in BMK en PMK. Hierdoor kreeg dit 'netwerk' in Nederland een hernieuwde waarde voor het criminele drugscircuit. In verschillende opsporingsonderzoeken op precursoren en de productie van synthetische drugs kwamen Hongkong-Chinezen in beeld. Hun rol betrof meestal het leveren van precursoren aan Nederlandse afnemers. Toch bleef het beeld vanuit de opsporing op dit 'netwerk' vrij oppervlakkig. Dit veranderde echter toen van 2003 tot 2006 een langdurig onderzoek plaatsvond op een groep Hongkong-Chinese smokkelaars van precursoren.

Opsporingsonderzoek

Het bleek zowel vanuit nationaal als internationaal perspectief, en zowel vanuit het oogpunt van de opsporing als de wetenschap, een uniek onderzoek waarmee gedetailleerde inzichten zijn verkregen. Internationaal is er wel veel opsporings- en wetenschappelijk onderzoek verricht naar Chinese criminaliteit, maar dit richtte zich in de jaren zeventig en tachtig op heroïnesmokkel en vanaf de jaren negentig vooral op mensensmokkel en –handel. Doordat het onderzoeksteam meer dan drie jaar actief was, werd het voor het team mogelijk om de handel en wandel van een verzameling verdachten structureel te volgen. Normaliter hadden onderzoeken een looptijd van enkele maanden, wat betekende dat met moeite opgebouwde informatieposities op een vrij ondoorzichtige wereld niet verder werden uitgebouwd na het 'klappen' van de zaak.

Dit keer was het echter mogelijk om de ontwikkeling van individuele misdaadondernemers over een langere periode in kaart te brengen. Dit gold ook voor de ontelbare relaties die al bestonden of ontstonden tussen de vele spelers in het circuit van Hongkong-Chinese misdaadondernemers. Er werden jonge 'high potentials' geïdentificeerd, die soms snel door de mand vielen. Er waren geroutinereerde professionals en oudgedienden, maar even-

goed beginnelingen die grote en kostbare fouten maakten. Door de lange looptijd werd het dus mogelijk om het organiseren van misdaadtrajecten te monitoren binnen een grote verzameling individuen, evenals de wisselende interactie in het 'netwerk'.

De kern van de groep bestond uit enkele Hongkong- en Guangdong-Chinezen die al meer dan twintig jaar in Nederland verbleven. Een lang verblijf betekende niet per se een 'geïntegreerde Chinese': velen waren de Nederlandse taal niet machtig, en meerdere verbleven illegaal in het land. Enkelen waren al vanaf de jaren tachtig bezig met heroïnesmokkel vanuit Azië. Ook waren enkelen betrokken bij een aantal moorden. Vrijwel alle betrokkenen spraken alleen Kantonees, en hadden daardoor dus weinig relaties met Chinezen die Mandarijn spraken. Hoewel de kern van de zaak draaide om wereldwijde precursorsmokkel, werden er ook diverse andere internationale misdaadtrajecten opgemerkt. De wereld was het speelveld.

Chinese culturele waarden

Het onderzoek was vanuit wetenschappelijk oogpunt om twee redenen interessant. Ten eerste de mate waarin Chinese culturele waarden een stempel drukken op het organiseren van misdaad. Centraal hierin staan de begrippen guanxi ('poort naar de groep' of sociaal kapitaal) en mianzi ('gezicht', aanzien of sociale status). Aan de hand van deze begrippen kunnen bepaalde gedragingen verklaard worden, zoals bijvoorbeeld het gokken maar ook de handelingen in misdaadprojecten. De structurele toegang tot wereldwijde netwerken (via anderen) en het behoud van gezicht van het individu en 'zijn groep' bleken bij elk afzonderlijk misdaadproject maar ook voor de continue organisatie van misdaad van essentieel belang.

Aansturing

Ten tweede in hoeverre er gesproken kan worden over aansturing binnen 'criminele organisaties' of dat er sprake is van individueel ondernemerschap door franchisenemers. Dit is relevant vanwege de al decennia durende discussie of er in 'de georganiseerde misdaad' sprake is van strak geleide hiërarchische organisaties, of dat het gaat om flexibele netwerken. Wanneer deze zaak als uitgangspunt wordt genomen, dan valt voor beide inzichten iets te zeggen. De groep verdachten was geen hecht collectief: het waren eerder elkaar opeenvolgende verzamelingen van individuele Chinezen, die als een zakelijke mogelijkheid zich voordeed, samenwerkingsverbanden aangingen met anderen uit hun netwerk. Een samenwerkingsverband was in principe eenmalig.

Vanuit het perspectief van de dagelijkse activiteiten ging het om flexibele 'netwerkjes' rondom enkele individuen die met een specifiek misdaadtraject bezig waren. Ook in dergelijke gevallen was men in staat om binnen een dag een relevant contact aan de andere kant van de aarde te benaderen. Vanuit het perspectief van het beheer van diverse misdaadtrajecten kon echter gesproken worden van aansturing en controle op hoofdlijnen door enkele doorgewinterde professionals. Bij hen was de afscherming aanzienlijk beter georganiseerd dan bij de eerste groep; deze franchisenemers hadden het organiseren van misdaad niet in hun vingers, ze leken het er meer bij te doen, naast hun eigen legale zaken.

De professionals daarentegen leken van een ander niveau te zijn. Aangezien er diverse aanwijzingen (zoals taalgebruik en omgangsvormen) bestonden dat deze lieden Triade-leden waren, kan gesteld worden dat deze Triade-leden op hoofdlijnen controle en sturing uitoefenen. Ze besteden dus uit, of beter: ze geven steun aan individuele franchisenemers die zelf mogelijkheden zien om misdaadtrajecten op te starten. Deze Triade-leden coördineerden op afstand verschillende misdaadtrajecten die door verschillende verzamelingen individuen – 'cellen' – werden uitgevoerd. De 'celleden' waren in feite zelfstandige zakenlieden die zich uit persoonlijk winstbejag in de illegale onderneming begaven. Het Triade-lid gaf steun aan celleden wanneer dit nodig was, maar leunde zelf ook op de steun van hogere machten in het buitenland.

Huisman, S. (2008). Investigating Chinese Crime Entrepreneurs. *Policing 2(1)*: 36-42.

De auteur schreef deze bijdrage op persoonlijke titel.

Chinese georganiseerde criminaliteit en kansspelen

Barbara Celis (Project Mahjong, Federale gerechtelijke politie, België)

Aziaten, en zeker Chinezen, gokken graag. Dit is niet nieuw: Confucius, de meest bekende Chinese wijsgeer die vijf eeuwen voor Christus leefde, sprak immers ook al over dit onderwerp. Hij zei enerzijds dat “een gentleman niet moet gokken, want dat is moreel slecht”. Maar hiertegenover stelde hij ook dat “gokken aanvaardbaar is omdat het beter is dan lui zijn en niets doen”. En inderdaad, vandaag de dag vinden Chinezen gokken niet helemaal correct, terwijl het eigenlijk toch wel deel uitmaakt van hun way of life.

De aantrekkingskracht van kansspelen op Chinezen

Waarom houden Chinezen nu zo van gokken? Allerbelangrijkste reden is natuurlijk de hoop om te winnen, de ideale manier om snel rijk te worden. De Chinese liefde voor symboliek en geloof in de kracht van nummers, maakt kansspelen een uitermate geschikte weg tot winst. Bovendien is het een sociale activiteit, brengt het spanning in het leven, is het een manier om even aan problemen of stress te ontsnappen, bijvoorbeeld voor migranten in een nieuw, vreemd land. Ook geeft het meer aanzien of “gezicht”, want wie gokt, toont aan de buitenwereld dat hij geld heeft. En een maatschappelijke gerichtheid op materialisme werkt dit alles in de hand. Als Belgische politiedienst gespecialiseerd in Aziatische criminaliteit hebben wij ook regelmatig te maken met kansspelen en hieraan gerelateerde fraude.

Een lokale speelbal

In wat volgt geven we twee erg van elkaar verschillende voorbeelden van dossiers, die aantonen dat dit fenomeen en de daders zowel lokaal ingebed kunnen zijn, als deel uitmakend van een groter, internationaal of zelfs globaal opererend geheel. Beide voorbeelden zijn bovendien, elk op hun eigen manier, sprekend voor het verband tussen kansspelen en georganiseerde criminaliteit. Op vier augustus 2008 voerde de lokale politie een controle uit in een huis gelegen temidden van de Chinese wijk van Antwerpen, het belangrijkste Chinatown van België. Deze ondergrondse speelzaal werd door een vijftal personen georganiseerd en telde een zestigtal “klanten”, allen Aziaten met verschillende nationaliteiten. Qua organisatie, type kansspelen en zelfs aanwezige personen zijn hier opvallend veel gelijkenissen met andere ontmantelde speelzalen van twintig of zelfs dertig jaar geleden. Interessant is dat bij huiszoeken in dergelijke etablissementen stevast documenten worden aangetroffen die eruit zien als een namenlijst. Het gaat hier om *chit-funds* of *hui*, een typisch Aziatisch systeem van lenen, dat echter gokkers toegang verschaft tot meer geld tegen hoge interesten. Deze clandestiene gokhuizen blijken dus continu aanwezig te zijn, ze zijn relatief kleinschalig en de betrokkenen zijn lokaal gevestigd.

Mondiale fraude met Belgisch voetbal

Het kan ook anders. Globalisering, grootschalig, internationaal, communicatie en media, zijn trefwoorden wanneer we spreken over het dossier van fraude in het Belgische voetbalmilieu, dat in 2005 in België een kleine aardbeving veroorzaakte. De zogenaamde ‘gokchinese’ benaderde toen voetbalploegen, voetballers en scheidsrechters met als bedoeling de competitieresultaten te beïnvloeden. Goksyndicaten in Azië konden massaal inzetten op deze getrukeerde matches, en astronomische winsten opstrijken. Elke schakel in deze keten wil een graantje meepikken: van de individuele gokker in China of elders, over de boekmaker, de gokwebsite, de ‘gokchinese’ en zijn helpers, tot de Belgische voetballer. Het internationale aspect en het grote aantal betrokkenen maakt het moeilijk om greep te krijgen op dergelijke dossiers. En hoewel de ‘gokchinese’ zelf vandaag wel van het toneel verdwenen is, merken politiediensten zeer regelmatig Chinese studenten in de tribunes op die tijdens de match permanent telefonisch contact hebben met Hongkong en wordt af en toe melding gemaakt van nog een verdachte match. Beide voorbeelden

tonen aan dat dossiers met Aziaten en kansspelen erg verschillend kunnen zijn, en zich op een heel lokaal of juist heel internationaal niveau kunnen manifesteren. Om deze onderzoeken op een effectieve en efficiënte wijze te kunnen voeren, is dus een verschil in aanpak vereist. Het opbouwen van expertise is belangrijk, net zoals het besef dat een nieuwe dreiging soms plots in een onverwachte hoek kan verschijnen. Wedden?

Onderzoek in het binnen- en buitenland

Malafide activiteiten in de vastgoedsector: een terugblik

Jan Lont (student Criminologie, EUR)

Op 9 december 2008 vond het CIROC-seminar plaats over de vermeende verwevenheid tussen onder- en bovenwereld in de vastgoedsector. Tom Berkhout (Nyenrode Business Universiteit) opende deze dag met het kenschetsen van de vastgoedsector en de aantrekkingskracht op criminelen. Vastgoed is een grote gelddrager en kent een stabiel rendement waar zowel bonafide handelaren als ook criminelen op zoek naar zijn. In de fraude met vastgoed zijn enkele patronen te ontdekken, volgens Berkhout. Zo wordt er gespeeld met de (huur)waarde van vastgoed, worden zaken fiscaal anders voorgesteld, wordt winst of juist verlies gefingeerd, de belasting wordt gedrukt door eigen geld te lenen en buitenlandse rechtspersonen worden gebruikt om het geheel oncontroleerbaar te maken. Volgens Berkhout is het verzamelen en analyseren van data door deskundigen essentieel in de strijd tegen vastgoedfraude. Het delen van informatie en de kennis en kunde om deze te analyseren, ziet hij als belangrijke voorwaarden voor een betrouwbare vastgoedsector.

Vastgoed & fout

Barbra van Gestel (WODC) presenteerde haar bevindingen uit het onderzoek *Vastgoed & fout* naar illegale activiteiten in de woningsector waarvoor twaalf afgeronde politieonderzoeken onder de loep zijn genomen. Als primair strafbaar feit wordt vooral oplichting en deelname aan een criminele organisatie ten laste gelegd. Vaak ook wordt een hypothecaire lening verkregen door middel van valse documenten. Van Gestel besteedt vooral aandacht aan abc-constructies, waarbij de constructie vooral dient om overheden om de tuin te leiden en niet zozeer om de grote prijsstijging voor de uiteindelijke koper te verhullen.

Parlementaire werkgroep

Cisca Joldersma, Tweede Kamerlid voor het CDA, presenteerde als voorzitter van de parlementaire werkgroep naar de verweving van onder- en bovenwereld hun belangrijkste bevindingen: de verwevenheid is niet nieuw, maar wel zichtbaarder dan voorheen. Ook actoren in de bovenwereld gaan handelen als partijen uit de onderwereld dat doen. Het spel in de vastgoedsector is ruwer geworden; de grenzen van bonafide gedrag worden opgerekt als er niet corrigerend wordt opgetreden. De opsporing van fraude wordt bemoeilijkt door de zogenaamde informatieschotten. Partijen hebben informatie die om verschillende redenen niet met elkaar in verband gebracht kan worden. Het is aan de politiek om deze barrières weg te nemen.

Rijksgebouwendienst

Hans Nelen (Universiteit van Maastricht) reflecteerde op de resultaten van een onderzoek naar de zakenpartners van de Rijksgebouwendienst. De RGD beheert de gebouwen die in gebruik zijn door het rijk. Hij signaleert dat de vastgoedsector ondoorzichtiger en minder voorspelbaar is geworden. Nelen beschrijft twee spagaten: Zo is het voor de Rijksgebouwendienst van belang om mee te gaan in de toegenomen dynamiek en snelheid van de markt en anderzijds vraagt het gebouwenbeheer van de overheid om maatwerk en zorgvuldigheid. Ten tweede is het voor de Rijksgebouwendienst belangrijk om dicht op de markt te opereren om goede deals te kunnen sluiten, terwijl het ook verstandig is om enige

afstand te bewaren tot partners. Nelen concludeerde dat de basisaltheid van de Rijksgebouwendienst beter kan. Door gebruik te maken van gegevens uit het Kadaster en de Kamer van Koophandel kan men vooraf beter beoordelen of het verstandig is om met een bepaalde partij een transactie aan te gaan. Nu is daar nog te weinig oog voor.

Cabrio en BIBOB

Jos Leijen (Officier van Justitie, Amsterdam) sprak over de Cabriomethode in Amsterdam, die kenmerkend is voor nieuwe methoden die de politie probeert te ontwikkelen waarbij de focus ligt op het geldelijk gewin van de misdaad in plaats van op het delict of de dader. Hoe is de rechter ervan te overtuigen dat iemand crimineel geld voorhanden heeft? Uit de rechtspraak blijkt dat het voldoende is om aan te tonen dat de verdachte het niet op een andere manier verkregen kan hebben. Iemand met een uitkering kan geen dure auto rijden; daar moet wel een delict voor gepleegd zijn. Welk delict dat is, maakt voor een veroordeling op basis van art. 420bis Sr niet uit. Deze manier van opsporen biedt de politie en het OM veel mogelijkheden om criminelen hun opbrengsten af te nemen. Toch blijft het enigszins vreemd om op een dergelijke wijze veroordeeld te kunnen.

Het afsluitende debat ging over de wet Bibob-informatie. De bedoeling van de wet en het bijbehorende toetsingsbureau is de overheid te beschermen tegen criminele organisaties door vergunningen en dergelijke te kunnen weigeren. De vraag in het debat was of deze informatie gedeeld moet worden met andere publieke en private partners. De posities in het debat varieerden van terughoudendheid in het delen van informatie in het belang van rechtsbescherming tot een meer pragmatische insteek waarbij het breder delen van informatie om criminelen aan te kunnen pakken de boventoon voerde. Onder het publiek waaronder veel mensen uit de brede opsporingspraktijk leek deze laatste insteek duidelijk het populairst. Het is echter de vraag waar de grens van deze informatiedeling ligt en of het delen van dergelijke belastende informatie geen te grote inbreuk op fundamentele rechten vormt.

Symposium

EITC/OMV Symposium

'Toezicht door private partijen: de panacee voor alle kwalen?'

Op 26 maart 2009 organiseert het Erasmus Instituut Toezicht & Compliance in samenwerking met de Onderzoeksschool Maatschappelijke Veiligheid een symposium over toezicht door private partijen.

Naast het traditionele verticale toezicht van de overheid op het bedrijfsleven komen steeds meer vormen van horizontaal toezicht op. Deze kenmerken zich door onderlinge samenwerking en vertrouwen tussen publieke en private partijen. Voorbeelden hiervan zijn onder meer compliance assistance, certificering en systeemtoezicht. De overheid (publieke toezichthouder) treedt in al die varianten terug en maakt plaats voor private toezichthouders die namens producenten, consumenten of andere belangengroepen optreden. Tijdens het symposium staan wetenschappers en practitioners stil bij de vraag op welke wijze deze nieuwe vormen van toezicht in de praktijk worden uitgeoefend en in hoeverre deze vormen van toezicht effectief zijn. Daarnaast gaan zij in op de vraag in hoeverre deze ontwikkeling zich voortzet nu het maatschappelijk vertrouwen in het zelfregulerend vermogen van ondernemingen door de kredietcrisis ernstig is geschaad. Kan toezicht aan private actoren worden overgelaten en wat betekent dit voor de positie van de publieke toezichthouder? Het toezicht in twee sectoren zal onder de loep worden genomen: toezicht op financiële markten en toezicht op de milieumarkt.

Kijk voor het complete programma, de kosten en wijze van inschrijving op <http://www.toezichtencompliance.nl/activiteiten>.

Signaleringen

In verband met het thema van het CIROC-seminar *"Chinezen en georganiseerde misdaad"*:

Fijnaut, C., & Bovenkerk, F. (1996). De Chinese georganiseerde criminaliteit in Nederland. In C. J. Fijnaut (Ed.), *Georganiseerde criminaliteit in Nederland: Over allochtone en buitenlandse criminaliteit* (Vol. 17, pp. 129-147). 's-Gravenhage: SDU.

Huisman, S. (2008). Investigating Chinese Crime Entrepreneurs. *Policing* 2(1): 36-42.

Kyle, D., & Liang, Z. (2001). *Migration Merchants: Human smuggling from Ecuador and China* (Working paper No. 43). La Jolla, California: The Center for Comparative Immigration Studies.

Morgan, W. P. (1960). *Triad Societies in Hong Kong* (second impression 1982 ed.). Hong Kong: The Government Printer.

Pieke, F. N., Nyíri, P., Thuno, M., & Ceccagno, A. (2004). *Transnational Chinese: Fujianese Migrants in Europe*. Stanford: Stanford University Press.

Soudijn, M.R.J. (2006). *Chinese Human Smuggling in Transit*. The Hague: Bju Legal Publishers.

Ter Haar, B. J. (1998). *Ritual and Mythology of the Chinese Triads*. Leiden: Koninklijke Brill.

Yiu, K. C. (2000). *The Triads as Business*. London: Routledge.

Zhang, L., S.F. Messner and Jianhong Liu (2008). Crime and criminal justice in China. The current knowledge base and prospects for future research. Special issue *Crime, Law, and Social Change* 50(3): 125-262 (<http://www.springerlink.com/content/102868/>).

Zhang, S., & Chin, K.-L. (2003). The declining significance of triad societies in transnational illegal activities: a structural deficiency perspective. *British Journal of Criminology* 43(3): 469-488.

Zhang, S., & Chin, K. L. (2002). Enter the Dragon: Inside Chinese Human Smuggling Organizations. *Criminology* 40(4): 737-767.

Zhang, S. X. (2008). *Chinese Human Smuggling Organizations; Families, Social Networks, and Cultural Imperatives*. Stanford: Stanford University Press.

Zhang, S. X., Chin, K. L., & Miller, J. (2007). Women's participation in Chinese transnational human smuggling: a gendered market perspective. *Criminology* 45(3): 699-733.

CIROC-studiedagen

- Woensdag 18 februari 2009: Chinezen en de Chinese Maffia (VU, Amsterdam).
- Woensdag 13 mei 2009: Misdad en politiek (VU, Amsterdam).

COLOFON

Redactie: dr. E.R. Kleemans en dr. R. Staring

CIROC
Vrije Universiteit Amsterdam
Kamer 8A-16,
De Boelelaan 1105,
1081 HV Amsterdam

email: ciroc@rechten.vu.nl
tel: +31 (0) 20 598 6231
<http://www.ciroc.nl>